

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

6 april 2004

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heren Jan Roegiers, Koen Helsen en Carlo Daelman
en mevrouw Ria Van Den Heuvel –**

**betreffende de regeling van binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen
door paren van gelijk geslacht**

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Erna Van Wauwe**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Koen Helsen.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van Kessel ;

mevrouw Erna Van Wauwe, de heren Jacques Devolder, Koen Helsen, Bob Verstraete ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx ;

de heren Carlo Daelman, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle Heeren, de heer Luc Martens, mevrouw Ilse Van Eetvelde ;

de heren Jozef Browaeys, Frans De Cock, André Moreau, Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Librecht, mevrouw Marleen Van den Eynde ;

mevrouw Yamila Idrissi, de heer Chokri Mahassine ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

de heer Kris Van Dijck.

Zie :

2170 (2003-2004)

– Nr. 1 : Voorstel van resolutie

– Nr. 2 : Amendementen

INHOUD

	Blz.
I. Uiteenzetting door de heer Geert Van den Branden, Holebifederatie, en reacties van leden	4
II. Uiteenzetting door mevrouw Gaby Stroecken, psychotherapeute, en reacties van leden ...	9

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen hield op woensdag 24 maart 2004 een hoorzitting over het voorstel van resolutie betreffende de regeling van binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen door paren van gelijk geslacht.

I. Uiteenzetting door de heer Geert Van den Branden, Holebifederatie, en reacties van leden

De heer Geert Van den Branden : Ik ben hier vandaag gevraagd om het standpunt en de visie van de Holebifederatie over adoptie en ouderschap van holebi's weer te geven. Alvorens mijn betoog aan te vatten, zal ik de Holebifederatie situeren. De Holebifederatie is een koepelvereniging van een tachtigtal holebiverenigingen uit Vlaanderen en Brussel. Ze heeft haar hoofdzetel te Gent en bestaat ondertussen meer dan 25 jaar. De Holebifederatie is, in het kader van sociaal-cultureel werk, erkend door de Vlaamse Gemeenschap, en ontvangt subsidies van het gelijkemans- en onderwijsbeleid.

De aangesloten holebiverenigingen bestrijken het hele spectrum van de holebigemeenschap. Er zijn bij al deze groepen zowel jonge als oudere holebi's aangesloten, zowel mannen als vrouwen, alleenstaanden, gehuwden en samenwonenden, maar ook ouders of familie van holebi's, holebi's zonder kinderen en holebi's met kinderen.

Het is vanuit dat perspectief dat de Holebifederatie zich inzet voor de rechten en kansen van de gehele holebigemeenschap in Vlaanderen en Brussel. En het is vanuit datzelfde perspectief dat ik hier de mening van de Holebifederatie over adoptie en ouderschap van holebi's zal toelichten.

Mijn uiteenzetting is als volgt gestructureerd : maatschappelijke context en enkele cijfers ; de basisprincipes van het huidige familierecht ; het huidige familierecht en kinderen in holebigezinnen ; de belangrijkste tekortkomingen binnen het huidige familierecht voor kinderen die opgroeien binnen holebigezinnen ; mogelijke oplossingen waarmee aan die tekortkomingen kan worden verholpen.

Kinderen in holebigezinnen vormen een gevoelig thema. Nochtans mag dat geen ideëel discussiepunt blijven, want kinderen in holebigezinnen zijn anno 2003 een maatschappelijke realiteit. De studie van professor Vincke van de Universiteit Gent, die werd gepubliceerd in 1998, toont aan dat 14 pro-

cent van de lesbische vrouwen en 8 procent van de homoseksuele mannen in Vlaanderen kinderen heeft. Het merendeel van die kinderen is afkomstig uit vroegere heterorelaties, maar bij lesbische vrouwen is ook een substantieel deel, namelijk 4 procentpunt van de 14 procent geboren binnen de lesbische relatie zelf. Hetzelfde onderzoek wijst er trouwens op dat de helft van de homoseksuele vrouwen én mannen graag kinderen zou willen.

Allicht is het aantal kinderen in holebigezinnen sinds 1998 door de steeds grotere maatschappelijke aanvaarding van holebi's en holebiparen nog toegenomen en dat zal ook blijven stijgen, zeker nu, na de openstelling van het burgerlijk huwelijk voor paren van gelijk geslacht. Natuurlijk bestaat er geen afdwingbaar recht waarop holebi's of hetero's zich bij de overheid kunnen beroepen om deze kindwens te vervullen. Het al of niet vervullen van die concrete kindwens blijft in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de potentiële ouders, waarbij het welzijn van het kind centraal moet staan. Wel moet de overheid haar verantwoordelijkheid nemen en zorgen dat alle kinderen – ook die binnen holebigezinnen – de nodige juridische bescherming krijgen.

In de volgende delen van mijn uiteenzetting zal ik verder ingaan op de juridische bescherming in het huidige familierecht. Ouderschap kent juridisch twee componenten : enerzijds de ouderlijke verantwoordelijkheid en anderzijds de afstamming. De ouderlijke verantwoordelijkheid is de opdracht die de ouders hebben om het kind groot te brengen, op te voeden en in de maatschappij te socialiseren. De ouderlijke verantwoordelijkheid brengt met zich mee dat de ouders bepaalde verplichtingen hebben, onder meer een onderhoudsplicht. Om die plichten te vervullen worden er aan de ouders bepaalde middelen toegekend – doorgaans rechten genoemd – zoals het ouderlijk gezag en het recht op bewaring.

De afstamming wordt ook in biologische zin gebruikt. Ik zal in het vervolg dan ook spreken van de juridische afstamming of de juridische ouder om het onderscheid te maken met de biologische afstamming of de biologische ouder. Het vaststellen van de juridische afstamming heeft tot doel te bepalen wie de ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind draagt. Daarnaast creëert de juridische afstamming een familieband tussen ouder en kind. Deze band blijft doorlopen tot na de meerderjarigheid van het kind, terwijl de ouderlijke verantwoordelijkheid dan stopt. Naast zijn belangrijke maatschappelijke betekenis heeft deze band ook een groot belang voor bijvoorbeeld het erfrecht.

Het ouderlijk gezag berust meestal bij die ouders die ook een juridische afstammingsband hebben met het kind. Dat is bijvoorbeeld het geval bij voogdij en gewone adoptie.

Voorts zal ik de belangrijkste maar niet alle regels voor de vaststelling van de verwantschapsband opsommen. De vrouw die het kind gebaard heeft en in de geboorteakte vermeld staat, is de juridische moeder van het kind. Er zijn door deze regel erg weinig afwijkingen tussen juridisch en biologisch moederschap.

De echtgenoot van de juridische moeder wordt vermoed de biologische of genetische vader te zijn. De wet stelt hem daarom aan als juridische vader. Het juridische vaderschap dat door deze regel wordt ingesteld, kan door deze man echter met alle mogelijke middelen, bijvoorbeeld de DNA-test, voor de rechtbank worden betwist als de echtgenoot meent dat hij niet de biologische vader is. De echtgenoot kan dat niet doen wanneer hij vooraf toestemming heeft gegeven tot kunstmatige inseminatie van zijn echtgenote. Hij is dan niet de biologische vader maar wel gebonden aan de plichten van de juridische vader.

Als de juridische moeder niet gehuwd is, dan kan een andere man eventueel het kind erkennen en de juridische vader worden. Die andere man hoeft in principe niet de biologische vader te zijn. Om privacyredenen is hierop geen controle. Er is in de wet dus ruimte voor een zogenaamde leugenachtige erkenning of erkenning om de moeder genoeg te doen.

Door adoptie kan het juridisch ouderschap toegekend worden aan een gehuwd of samenwonend paar van verschillend geslacht of aan een enkele persoon, tegelijkertijd wordt de band met de beide oorspronkelijke ouders, als die er zijn, geheel – bij de volle adoptie – of gedeeltelijk – bij de gewone adoptie – verbroken.

Uit deze regels volgt dat biologische en juridische verwantschap niet noodzakelijk in overeenstemming hoeven te zijn. Bij adoptie, medisch begeleide voortplanting met donorsperma en/of donoreicellen is de biologische of genetische verwantschap verschillend van de juridische verwantschap, hoewel de ouders voor de buitenwereld of voor het kind zelf vaak de illusie van afstamming in stand houden. Ik zal deze principes uit het huidige familierecht in het volgende deel van mijn uiteenzetting toepassen op de drie belangrijkste groepen holebi-gezinnen met kinderen.

De drie belangrijkste groepen kinderen in holebi-gezinnen – naar omvang – zijn : kinderen in nieuw samengestelde gezinnen, die dus afkomstig zijn uit een vorige heteroseksuele relatie ; KID-kinderen, die verwekt zijn door kunstmatige inseminatie met donorsperma bij een lesbisch paar ; adoptiekinderen, waarbij een kind geadopteerd wordt door een paar van gelijk geslacht. Het huidige familierecht zoals ik het daarnet geschetst heb, schiet bij de juridische bescherming van deze kinderen op veel punten tekort.

Kinderen in nieuw samengestelde gezinnen zijn geen specifieke situatie voor holebi's, maar volledig te vergelijken met kinderen in nieuw samengestelde gezinnen waarbij de ouders van verschillend geslacht zijn. Ik zal daar dan ook niet in detail op ingaan, maar het volgende zeggen. Het betreft hier kinderen met meestal twee juridische ouders (dus met een afstammingsband) die ook de ouderlijke verantwoordelijkheid hebben, maar waar de nieuwe partners van de ouders ook bepaalde ouderlijke taken vrijwillig op zich nemen Deze laatsten worden vaak zorgouders genoemd, maar het huidige familierecht kent het concept zorgouders niet. Op grond van artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek en de testamentaire voogdij, zijn er wel een paar zijdelingse regelingen mogelijk, zoals een beperkt recht op persoonlijk contact met het kind. Inzake de successierechten is er het Vlaams decreet dat de successierechten sterk vermindert voor deze kinderen, maar het niet-reservataire deel van de erfenis kan naar hen gaan. De ouders van de overledene hebben daarbij bijvoorbeeld voorrang op het zorgkind.

De juridische positie van KID-kinderen in lesbische gezinnen is wel een typische situatie voor holebigezinnen. Bij een lesbisch paar (gehuwd of ongetrouwd), wordt een van beide vrouwen zwanger na kunstmatige inseminatie en bevalt van een kind. Indien de biologische vader onbekend is of het kind niet heeft erkend, hebben deze kinderen juridisch slechts één ouder, namelijk de biologische moeder, dit is de vrouw die van het kind is bevalen. Hoe het kind precies verwekt is, is voor de juridische positie van het kind niet relevant. Dit kan door inseminatie met donorsperma van een anonieme donor (KID), door donorsperma van een bekende donor of met de hulp van een vriendelijke man.

Deze biologische en ook juridische moeder oefent het ouderlijk gezag alleen uit en is ook de enige die een volwaardige juridische band heeft met het kind. De meemoeder heeft geen juridische band met het kind : ze heeft geen verwantschapsband en

oefent geen ouderlijk gezag uit, ze is ook niet verantwoordelijk voor het kind. De meemoeder is voor het kind juridisch een vreemde. Bij overlijden van een van beide moeders of bij scheiding heeft dit ernstige gevolgen voor de materiële en immateriële zekerheid waarin het kind verder moet opgroeien.

Als beide moeders door kunstmatige inseminatie kinderen hebben (vaak wordt daarvoor dezelfde donor gebruikt) zijn die kinderen juridisch geen familie van mekaar. Bij overlijden of scheiding bestaat dan ook de kans dat deze kinderen uit mekaar gehaald zullen worden. Deze KID-kinderen hebben ook maar één familie, namelijk de familie langs de zijde van de biologische moeder, die ook hun juridische moeder is. Juridisch hebben ze geen grootouders, ooms, tantes langs meemoederszijde.

De derde groep kinderen in holebigezinnen zijn adoptiekinderen. In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, kunnen holebi's wel kinderen adopteren. En er worden nu ook al effectief kinderen door holebi's geadopteerd. Ze kunnen het echter niet samen als paar doen, wel door middel van één-ouderadoptie, dat wil zeggen als alleenstaande, als een van beide echtgenoten in een huwelijk of als een van beide partners bij een niet-gehuwd paar. Toch zullen beide ouders het kind samen opvoeden. Als een paar een kind adopteren of als partner een stiefkind – het kind van je echtgenoot of partner – adopteren is volgens de wet van 24 april 2003 echter voorbehouden voor paren, gehuwd of samenwonend, van verschillend geslacht.

Het resultaat is dat alleen de adoptant een juridische band heeft met het kind. De echtgeno(o)t(e) of partner van de adoptant, de meemoeder heeft geen juridische band met het kind: noch ouderlijk gezag noch een afstammingsband. Wel moet de echtgeno(o)t(e) of de samenwonende partner instemmen met de adoptie volgens artikel 348-2 van het Burgerlijk Wetboek. Adoptie van stiefkinderen zou nochtans gebruikt kunnen worden om KID-kinderen in lesbische gezinnen een tweede ouder te bezorgen. Bij openstelling van de adoptie zou het dan ook deze laatste vorm van adoptie zijn, die het vaakst zal voorkomen. Maar daarover later meer.

Ik zal nu een overzicht geven van de juridische positie van kinderen in holebigezinnen met slechts één juridische ouder zoals de voormelde KID-kinderen en adoptiekinderen. Ik zal de voorbeelden geven voor een lesbisch echtpaar, omdat ze dan toepasbaar zijn op KID-kinderen en op adoptiekinderen. Voor adoptiekinderen zijn echter ook

paren van twee mannen mogelijk. De moeder is de juridische moeder en voor KID-kinderen ook de biologische moeder met een juridische afstammingsband. De meemoeder is de vrouw zonder juridische afstammingsband.

Ik geef nu enkele voorbeelden van de gevolgen van deze éézijdige juridische afstamming. Het feit dat de meemoeder geen directe juridische band heeft met het kind, betekent dat ze niet samen met de moeder het ouderlijk gezag uitoefent en dat ze in principe voor de wet geen directe ouderlijke verantwoordelijkheid heeft ten overstaan van het kind. De meemoeder is wel verplicht bij te dragen in de lasten van de inwonende kinderen wanneer moeder en meemoeder gehuwd zijn of een verklaring tot wettelijke samenwoning hebben afgelegd, tenminste zolang dit huwelijk of deze wettelijke samenwoning duurt. Er is ook geen familieband tussen kind en de familie van de meemoeder.

Bij overlijden van de moeder heeft de meemoeder geen onderhoudsplicht meer ten opzichte van het kind. Ze hoeft dus geen onderhoudsgeld voor het kind te betalen. Het kind zal niet meer zoals voor het overlijden van de moeder bij de meemoeder inwonen. Voortaan zal het bij de voogd inwonen. De meemoeder kan hoogstens bij de rechter vragen naar een beperkt omgangsrecht met het kind.

Bij overlijden van de moeder kan de meemoeder eventueel wel tot voogd aangeduid worden. De meemoeder oefent als voogd het volledige ouderlijke gezag uit over het kind en is dus ook verantwoordelijk voor de materiële en immateriële opvoeding van het kind, maar ze is nog steeds niet gehouden tot de onderhoudsplicht. De kosten van de opvoeding worden in principe gedragen door sociale tegemoetkomingen en toelagen uit de erfenis van het kind. De voogd kan natuurlijk wel vrijwillig extra bijdragen. De juridische band tussen de meemoeder en het kind is nu sterker geworden, cynisch genoeg moest hiervoor de moeder eerst overlijden. De voogdij stopt bij de meerderjarigheid van het kind en de juridische band tussen de meemoeder en het kind houdt op dat ogenblik volledig op. Het kind erft niet automatisch van de voogd – voor of na het aflopen van de voogdij – zoals het dat van een ouder wel kan. Dit moet per testament gebeuren en het niet-reservataire deel is beschikbaar. Het kind kan eventueel voor het aan hem toegewezen deel in het Vlaams Gewest onderworpen zijn aan de gunstige successietarieven geldig in rechte lijn, als het tenminste kan beschouwd worden als gelijkgesteld met eigen kinderen, bijvoorbeeld als de voogd en de vooroverleden ouder van het kind gehuwd waren.

Bij overlijden van de moeder kan de meemoeder eventueel ook ten volle adopteren. De meemoeder wordt daarmee volwaardig juridisch ouder en zij en haar familie worden dan wel volwaardige familie. Daarmee zijn de juridische problemen opgelost. Maar dezelfde cynische vaststelling kan hier weer worden gemaakt. De band tussen kind en meemoeder wordt versterkt maar hiervoor moest de moeder eerst overlijden.

Wat zijn de gevolgen bij overlijden van de meemoeder? Het kind is geen directe erfgenaam, maar volgens het erfrecht een andere. Het kind kan alleen per testament erven van de meemoeder. Het kan niet door plaatsvervangende erven van de familie van de meemoeder. Indien de meemoeder reservataire erfgenamen – ouders of een echtgenoot – heeft, krijgen zij het reservataire deel van de erfenis. Dan is alleen het niet-reservataire deel nog ter beschikking voor het kind. Dit moet dan wel per testament toegewezen worden. Voor de successie-aanvragen geldt weer de voorafgaande bemerking.

Bij het beëindigen van het huwelijk of de wettelijke samenwoning van de beide moeders heeft de meemoeder in principe geen ouderlijke verantwoordelijkheid noch onderhoudsplicht ten opzichte van het kind. Ze is dan ook niet aansprakelijk voor ziekenhuiskosten, studiekosten of schade die door het kind wordt veroorzaakt. Ze moet het kind ook geen onderdak geven als de moeder nadien niet meer voor het kind zou kunnen zorgen bijvoorbeeld door ziekte of overlijden. Net zoals bij het overlijden van de biologische moeder kan de meemoeder aanspraak maken op een beperkt omgangsrecht met het kind. In de praktijk betekent dit iets als één zaterdag of zondag per maand gedurende vier uur.

Hiermee ben ik dan aan het deel oplossingen gekomen. Zoals uit de voorgaande analyse blijkt, zijn er volgens de Holebifederatie minstens twee maatregelen nodig. Vooreerst is er nood aan juridische omkadering voor zorgouderschap, zowel voor paren van gelijk als van verschillend geslacht. De inhoud van een juridische regeling voor het zorgouderschap – ouderlijke verantwoordelijkheid, rechten, plichten en erfrecht – moet goed aansluiten bij de noden van de doelgroep, namelijk de nieuw samengestelde gezinnen, waarbij kinderen meestal al twee juridische ouders hebben en nu nog extra zorgouders. Deze regeling moet vanzelfsprekend vertrekken vanuit de belangen van het kind en respect hebben voor de oorspronkelijke ouders.

Verder moet de adoptie door paren van gelijk geslacht worden opengesteld voor kinderen in holebigezinnen waar de kinderen nu slechts een juridische afstammingsband hebben met één van beide ouders, zoals KID-kinderen en adoptiekinderen. Deze kinderen genieten daardoor minder juridische bescherming dan kinderen in vergelijkbare omstandigheden bij paren van verschillend geslacht. Om de juridische bescherming van deze kinderen in holebigezinnen op hetzelfde niveau te brengen als die van de kinderen in heterogezinnen, is het nodig dat er ook hier een tweezijdige juridische afstammingsband wordt gecreëerd. Het juridisch instrument dat nu al wordt gebruikt bij paren van verschillend geslacht om een juridische afstammingsband vast te leggen tussen een ouder en een kind zonder dat er een biologische afstamming is, is de adoptie. Het is voor de Holebifederatie dan het meest logisch en eenvoudig om dit juridisch instrument ook te gebruiken voor paren van hetzelfde geslacht. Zoals gezegd zal de openstelling van adoptie vooral gebruikt worden voor stiefouderadoptie bij lesbische paren.

Interlandelijke adoptie wordt beheerst door het Verdrag van Den Haag. Daarin staat dat het land van oorsprong toestemming moet geven om het kind voor adoptie af te staan in een ander land. Het land kan daarbij bepaalde voorwaarden stellen, onder andere het geslacht van het adopterende echtpaar. Er zijn ook landen waar geen bezwaar is tegen adoptie door paren van gelijk geslacht, onder meer de Scandinavische landen, Nederland, maar ook Zuid-Afrika. Aangezien het verdrag van Den Haag al voorziet in de mogelijkheid dat landen eisen stellen aan aspirant-adoptieouders, is het voor de Holebifederatie dan ook overbodig om een a-prioriverbod op interlandelijke adoptie voor paren van gelijk geslacht in de Belgische wet op te nemen.

Kinderen in holebigezinnen zijn een maatschappelijke realiteit, maar de juridische bescherming van deze kinderen schiet tekort. Er zijn voor de Holebifederatie twee maatregelen nodig om hieraan te verhelpen: een juridische regeling voor zorgouderschap en openstelling van adoptie door paren van gelijk geslacht.

Mevrouw Sonja Becq: Ik heb vernomen dat bepaalde landen adoptie naar België zullen weigeren als België adoptie door holebi's mogelijk maakt. Het Verdrag van Den Haag voorziet immers in deze mogelijkheid. Nogal wat hetero-ouders vrezen dat zij evenmin nog een kind zullen krijgen uit dat land. Is deze bekommernis terecht?

Het voorstel van resolutie is op het vlak van draagmoederschap heel verregaand. Wat is de visie van de Holebifederatie daarover ?

Het belang van het kind is en blijft de prioriteit in een adoptieprocedure, ongeacht de geaardheid van de adoptie-ouders. Hebben afstandsouders en adoptiediensten nog het recht een holebi-koppel een kind te weigeren ondanks het recht van holebi-koppels om gelijk behandeld te worden ? Een adoptiedienst zou adoptie kunnen weigeren omdat het kind niet alleen moet aanvaarden dat het nieuwe ouders krijgt, maar ook dat die ouders holebi's zijn. Ik kan me ook voorstellen dat afstandsouders de voorkeur geven aan een heterokoppel. Hoe moet het recht op gelijke behandeling zich verhouden tot het belang van het kind ? Uiteindelijk weigeren adoptiediensten ook adoptie door een ongeschikt bevonden koppel.

De heer Geert Van den Branden : De landen van oorsprong kunnen op basis van het Verdrag van Den Haag uitzonderingen maken. Ik veronderstel dat de landen van oorsprong de selectieprocedure niet van nabij volgen, maar ik kan me goed voorstellen dat zij vrij algemene voorwaarden opleggen.

Mevrouw Sonja Becq : Weigeren ze dan adoptie door holebi-koppels of adoptie door Belgen ?

De heer Geert Van den Branden : Dat zal van land tot land verschillen.

De heer Jan Roegiers : Er is één land in Europa waar interlandelijke adoptie door holebi-paren mogelijk is namelijk Zweden. Voor zover ik er zicht op heb, werd adoptie door Zweedse koppels – ongeacht hun geaardheid – niet massaal verboden. Ik wou dat even opmerken omdat we in ons voorstel van resolutie nadrukkelijk verwijzen naar Zweden.

De heer Geert Van den Branden : Van een massale adoptiestop is geen sprake, wellicht ook omdat landen als Zweden rijke landen zijn, waar adoptiekinderen alle kansen krijgen. Ik kan me echter wel voorstellen dat bepaalde landen bezwaren zullen maken omdat ze er de voorkeur aan geven dat kinderen in een gehuwd paar terecht komen. Uiteraard kan elk paar na enkele jaren uit elkaar gaan. Bepaalde katholieke landen eisen bijvoorbeeld dat de adoptiekinderen in een katholiek gezin terecht komen. Aangezien België instemt met het Verdrag van Den Haag zal de wetgever respect moeten opbrengen voor eventuele beperkingen.

De afstandsouders beschikken bij de geboorte over het ouderlijk gezag. Zij kunnen bepaalde eisen stellen. Wij hebben daar geen probleem mee. Kandidaat-adoptieouders worden grondig gescreend en soms afgewezen wegens ongeschikt. Ik kan me voorstellen dat afgewezen kandidaten dat onrecht vinden, maar de Holebi-federatie vertrouwt op de deskundigheid van de adoptiediensten. Als zij ervan willen uitgaan dat adoptie door holebi-paren bijkomende problemen met zich brengt, mogen zij dat doen. De screening bij KID-kinderen verloopt vaak vlotter bij lesbische paren. Zij beseffen dat ze geen kinderen kunnen krijgen, terwijl onvruchtbare hetero-paren eerst door een rouwproces moeten. Zij moeten eerst aanvaarden dat ze geen kinderen kunnen krijgen.

Draagmoederschap is een zeer moeilijke en ingewikkelde materie. Het omvat niet alleen familie-recht maar ook handelsrecht. Er wordt een contract gesloten, soms een arbeidscontract waarbij de draagmoeder een loon krijgt uitbetaald. In België is dat een praktijk die zeer weinig voorkomt, ook bij heterogezinnen. In Angelsaksische landen gebeurt dat veel meer. Omdat het gaat om een of twee kinderen per jaar, heeft de Holebifederatie daar voorlopig geen standpunt over. We zijn bereid om de discussie aan te gaan.

Mevrouw Sonja Becq : De Holebifederatie claimt dus geen recht op draagmoederschap ?

De heer Geert Van den Branden : We claimen zelfs geen recht op kinderen. We willen alleen dat kinderen die nu al opgroeien bij paren van hetzelfde geslacht, zoals eenouderadoptie en KID-kinderen, dezelfde juridische bescherming moeten hebben als kinderen bij paren van verschillend geslacht in vergelijkbare situaties. KID-kinderen bij paren van verschillend geslacht hebben dezelfde rechten als kinderen die geboren zouden zijn uit de twee ouders, meer nog de vader kan zelfs zijn juridisch ouderschap niet ontkennen. Bij adoptiekinderen is er een eenouderadoptie terwijl er een tweede ouder is. Sommige adoptiediensten screenen die tweede moeder al mee, daarom zijn we ook erg overtuigd van de deskundigheid van die adoptieouder. Juridisch is er geen band. Het zou veel beter zijn voor de materiële zekerheid van de kinderen dat ze twee juridische banden hebben.

De heer Jan Roegiers : Ik bedank de heer Van den Branden voor de zeer gestructureerde uiteenzetting en de wijze waarop hij de pijnpunten heeft blootgelegd. De indieners gaan er ook vanuit dat adoptie een hulpverlening voor het kind is en dat het belang van het kind vooropstaat. We vragen in

dit voorstel van resolutie dat ook koppels van gelijk geslacht niet per definitie van adoptie worden uitgesloten. Voor de rest heeft de heer Van den Branden perfect gezegd wat ook de Kinderrechtencommissaris daarover vindt en wat de indieners beogen.

U stelt dat 14 procent van de lesbische vrouwen en 8 procent van de homoseksuele mannen momenteel al een kind of meerdere kinderen hebben. Hebt u daar concrete cijfers over? Hoeveel kinderen bevinden zich momenteel in een juridische situatie die voor problemen kan zorgen? Het is belangrijk om te weten hoeveel kinderen momenteel opgroeien zonder de nodige juridische bescherming.

De Holebifederatie heeft een Holebifoon en is een aanspreekpunt voor heel wat mensen. Krijgen jullie geregeld oproepen van kinderen die opgevoed worden door twee ouders van gelijk geslacht en die daar grote problemen mee hebben?

De heer Geert Van den Branden : Het onderzoek van professor Vincke is voor een stuk anoniem gebeurd. Voor absolute cijfers kan men terecht bij de adoptiediensten, als die ervan op de hoogte zijn dat de eenouder een partner heeft. Ook de KID-diensten zijn niet altijd op de hoogte dat de betrokken ouder een partner heeft. Die cijfers zijn om privacyredenen niet beschikbaar. Er worden vragen gesteld over de seksuele geaardheid en buitenstaanders hebben daar geen toegang toe. De kinderen in nieuw-samengestelde gezinnen vormen geen kleine groep. Wat betreft de KID-kinderen gaat het over honderden tot duizenden kinderen, en dat aantal groeit snel. Het aantal adoptiekinderen is veel beperkter omdat er niet zoveel adopties zijn, zeker geen binnenlandse. De openstelling van de adoptie zou vooral een enorme hefboom zijn voor de KID-kinderen, die twee ouders zouden krijgen.

De Holebifoon werkt zoals vele hulplijnen absoluut anoniem. Zelfs de leden van de raad van bestuur van de Holebifederatie hebben geen toegang tot het soort vragen dat er wordt gesteld. We kennen zelfs de operatoren van de lijnen niet. Er zijn wel oproepen van kinderen geweest, maar er wordt niet gezegd wat er wordt gevraagd.

Mevrouw Sonja Becq : Ik krijg regelmatig van Teleonthaal een inventaris. Ik ging ervan uit dat u registreert wat de aard van de vragen is.

De heer Geert Van den Branden : Er is wel een bepaalde registratie, maar niet in detail. Er zijn bepaalde oproepen geweest van kinderen en er zijn

ook oproepen geweest van lesbische ouders, vaak over rechten. Daarnaast zijn er ook niet-anonieme meldingen. Vaak gaat het om lesbische ouders die bij de Holebifederatie komen om na te gaan wat hun rechten zijn. Ik heb geput uit de problemen die door lesbische ouders zijn gesignaleerd, om deze uiteenzetting te geven.

De heer Felix Strackx, waarnemend voorzitter : Er zijn jammer genoeg kinderen die hun vader of moeder verliezen. Ik merk dat kinderen die hun vader verliezen, vaak opgroeien zonder dat er in hun leven een vaderfiguur is terwijl kinderen die hun moeder verliezen, bijna altijd een moederfiguur krijgen (iemand die de rol van de moeder overneemt). Hoe komt dat? Ik hoor u bijna uitsluitend spreken over lesbisch ouderschap en meemoeders en niet over gezinnen met twee vaders. Dat lijkt weinig voor te komen en wordt in de feiten bijna altijd gecompenseerd door een moederfiguur. Dat brengt me bij de vaststelling dat kinderen een moeder of ten minste een moederfiguur nodig hebben. Wat is uw mening daarover?

De heer Geert Van den Branden : Kinderen die hun vader of moeder verliezen, zijn niet te vergelijken met kinderen die opgroeien bij ouders van gelijk geslacht omdat er geen rouwproces is geweest. Die laatste kinderen hebben nooit een moeder of een vader gehad.

Zowel mannen als vrouwen zijn in staat om een kind op te voeden. Er zijn veel eenoudergezinnen en er zijn veel gezinnen waar de vader een belangrijkere rol inneemt dan de moeder. Mannenkoppels zijn inderdaad zeldzaam; in nieuw-samengestelde gezinnen gebeurt dat wel maar dan is er vaak ook nog de oorspronkelijke moeder binnen of buiten het gezin aanwezig. Over de rol van de meemoeder is er al onderzoek gebeurd dat aantoonde dat die lesbische paren vaak beter scoren dan eenoudergezinnen.

II. Uiteenzetting door mevrouw Gaby Stroecken, psychotherapeute, en reacties van leden

Mevrouw Gaby Stroecken : De heldere toelichting van de vorige spreker is niet tegenstrijdig met mijn mening. Als oud-politica, weliswaar in Nederland, ben ik blij hier vandaag politici te mogen toespreken. Meer dan ooit zie ik het belang in van een goede besluitvorming op het politieke niveau voor het bewaren en verbeteren van het welzijn van de bevolking. Ik ben geen kinderpsycholoog, maar een psychotherapeute die ook met kinderen werkt. Ik

benader het probleem dus niet zozeer vanuit de theorie maar wel vanuit de klinische praktijk.

Ik ben geen politicus meer en ik sta hier ook niet in functie van een politieke partij. Ik ben ook geen vertegenwoordiger van de moraal en geen verdedigster van opvoedingsnormen. Ik wil hier vandaag de spreekbuis zijn van het afhankelijke, sprakeloze kind en opkomen voor zijn rechten. In die zin ben ik verdedigster van waarden, van natuurlijke waarden. De bescherming van het natuurlijke, van het kleine, van het kwetsbare, is dat niet de eerste taak van de overheid? Daarin wil ik u vandaag bijstaan. Deze taak goed volbrengen is de beste en enig afdoende preventie voor alles wat ons op dit moment zo ernstig bezighoudt: de veiligheid in al zijn facetten.

De adoptiewet voor holebi's is een slecht idee. De adoptiewet is een juridische oplossing, op basis van de anti-discriminatiewet, voor een complex en dieppsiologisch probleem, waarbij volgens mij de affectieve belangen van het zeer jonge kind in het gedrang komen. Het is een wet die voorbij gaat aan de psychologische realiteit van de vroegkindelijke ontwikkeling, waarbij deze wettelijke mogelijkheid tot adoptie ingaat tegen de affectieve rechten van het prenatale en jonge kind.

Het lijkt mij eerder een symbooldossier, waarmee politici hun progressiviteit willen bewijzen. Voor mij is het ook een symbooldossier: het toont namelijk aan hoezeer we als maatschappij bekommerd zijn om de rechten van ouders, van volwassenen, en hoe weinig om de rechten, vooral de affectieve rechten van het prenatale en jonge kind.

De adoptie moet in het belang van het kind zijn. Daaraan moet alles ondergeschikt zijn. Voor mij betekent dit belang een gezonde affectieve ontwikkeling, waarin een veilige prenatale en vroege hechting centraal staan. Adoptie zou er alleen mogen zijn als een bestaand kind in nood is. Een kind maken ten voordele van adoptie is een zeer slechte zaak. Het is algemeen bekend dat eenoudergezinnen een groot risico inhouden voor het welzijn van de kinderen in dergelijke gezinnen. Er ontstaan helaas al veel éénoudergezinnen door echtscheidingen, maar de adoptie van kinderen door alleenstaanden, hetero- of homoseksuelen, zou herzien moeten worden.

Wat kunnen holebi's niet garanderen? Hier moet ik een onderscheid maken en dus positief discrimineren tussen homokoppels en lesbische koppels. Homokoppels kunnen geen kind verwekken en geen kind baren met als consequentie dat ze daar-

door aangewezen zijn op adoptie, hoogst waarschijnlijk binnenlandse adoptie, omdat de verwachting dat het buitenland massaal gaat afhaken als de wetgever ook adoptie van buitenlandse kinderen toestaat, en aangezien die kinderen weinig beschikbaar zijn, moet dan de toevlucht genomen worden tot draagmoederschap.

Zowel adoptie als draagmoederschap gaan voor het jonge kind gepaard met fundamentele scheidingservaringen, waarvan bekend is dat het een groot risico inhoudt op het bodemloos syndroom, vergelijkbaar met het rouwproces bij het verlies van een moeder of vader. De gevolgen van een te vroege onthechting worden momenteel erg zichtbaar gemaakt in de psychologische literatuur en in de praktijk van de hulpverlening. Vooral de zorgverleners, de leerkrachten en de leiders van jeugdbewegingen worden met deze gevolgen geconfronteerd. Daar zouden de beleidsmakers hun oor te luisteren moeten leggen. De regeling van het draagmoederschap mag daarom maar in één richting evolueren, namelijk het niet toelaten. Men mag dat in een beschaafd land, waar verbod op mensenhandel hoog in het vaandel staat, een kind niet aandoen. Kinderhandel -los van het feit of er voor betaald wordt of niet- toestaan als surrogaat voor het gemis bij volwassenen, is niet toelaatbaar. Dit toestaan is een zeer ernstige miskenning van de rechten van het kind.

Ikzelf kan geen kinderen krijgen en weet wat men dan moet missen. Bij het verwerken van dit gemis ontstaat ook een vorm van rijkdom. In geen geval mag men compenseren door zomaar een kind bij zijn moeder weg te halen.

Voor lesbische koppels zie ik minder problemen, omdat één van beide vrouwen de biologische moeder kan zijn. Van belang daar is dat het kind het recht moet behouden om zijn biologische afstamming te kennen. Bevruchting via kunstmatige inseminatie is psychologisch gezien voor het kind minder ingrijpend dan in-vitrofertilisatie en draagmoederschap. Hoewel ik ook dan twijfels heb over de identiteitsvorming bij deze kinderen. Identiteit zie ik dan niet oppervlakkig in de zin van sociale rollen kunnen vervullen. Identiteitsvorming is een zeer fundamenteel proces, dat reeds vroeg in de zwangerschap begint en dat moet leiden tot een coherent zelfbeeld en tot een basisgevoel van zelfvertrouwen. Voor een goede identiteitsontwikkeling is het van groot belang dat het kind zich kan identificeren met en zich spiegelen aan de biologische moeder én vader.

Kunnen holebi's dan geen goede ouders zijn ? Jonge kinderen, het prenatale kind en kinderen tot 2 jaar, hebben voor hun ontwikkeling hun biologische moeder hard nodig. Een affectief veilige hechting, begint in de baarmoeder en wordt in de eerste jaren voortgezet. We moeten niet vergeten dat het prenatale en jonge kind in een absolute biologische en psychologische verbondenheid of symbiose leeft met zijn moeder. Dit is een realiteit die niet is achterhaald, ook niet in de eenentwintigste eeuw.

De vraag nu is niet : wie kan er opvoeden en wie kan er een goede ouder zijn ? Het zijn goede vragen – maar – volgens mij niet relevant in het kader van dit adoptievoorstel. Er hoeft geen verschil te zijn tussen de opvoedingskwaliteiten van holebi's en hetero's. Verzorgen, liefde geven, veiligheid en geborgenheid bieden, grenzen bijbrengen enzovoort hoeven per definitie niet beter te zijn bij heterokoppels dan bij holebikoppels. De stelling dat holebi's het beter zouden doen snijdt echter ook geen hout. Dat zou nu voorlopig het geval kunnen zijn omdat ze nog in een uitzonderingspositie zijn, het bewustlevende mensen betreft en er ook scherp op hen gelet wordt. Wanneer de wet hun status van ouder legaliseert, vrees ik dat de opvoeding dezelfde mankementen zal vertonen als veel opvoeding tegenwoordig in heterogezinnen.

Adoptie is geen oplossing voor het huidige falen van de opvoeding. Dat is een drogreden voor adoptie. We mogen biologisch ouderschap niet scheiden van psychologisch of opvoedend ouderschap. Door de medische technologie doen we dit nu wel steeds meer, ook bij heterokoppels. De gevolgen daarvan zijn nu reeds merkbaar voor echte deskundigen op het vlak van de menselijke ontwikkeling. In Amerika zijn er reeds gespecialiseerde therapeuten in de behandeling van IVF-kinderen. De gevolgen van een onnatuurlijke verwekking worden dus reeds zichtbaar.

De tekst in het voorstel van resolutie : 'overwegende dat uit verschillende wetenschappelijke studies blijkt dat lesbisch ouderschap geen enkel negatief effect heeft op de psychische ontwikkeling van het kind', is zeer betwistbaar. Vooreerst mogen we 'verschillende' interpreteren als beperkte onderzoeken. Het gaat daarenboven alleen over lesbische ouders. Vervolgens verzwijgt men de onderzoeken op het domein van de algehele psychische ontwikkeling van het kind, en tot slot is de tijdsperiode van onderzoek te klein.

Ik wil, in naam van het kind, een pleidooi houden voor het herstel van zijn natuurlijke verwekking en geboorte en voor een natuurlijke omgeving waarin

het kind optimaal kan gedijen. Het ideaal moet zichtbaar blijven, anders is het hek van de dam, vervallen alle grenzen en kunnen we niet bijsturen.

Ik betwijfel de stelling 'Anders, maar even goed' en ik gebruik hier nadrukkelijk het woord betwijfel. De effecten van de ontwikkeling van een kind zijn pas vele jaren later te merken. Soms worden mensen op veertigjarige leeftijd zich pas bewust van hun kindertijd. We moeten dus niet te snel roepen dat het wel kan. Het gaat om heel subtiele en diep-psychologische processen in het kind.

Volgens mij zijn er wel degelijk specifieke risicofactoren bij kinderen van homokoppels. Ik heb reeds gewezen op de kunstmatige verwekking en de nadelen van draagmoederschap. Bij draagmoeders wordt de prenatale hechting ernstig belemmerd. Een moeder vecht immers tegen een binding aan een kind dat ze toch zal afstaan. Door deze oerscheiding wordt de symbiose, die na de geboorte wordt doorgezet, verbroken. Adoptie is een ernstige scheidingservaring, vaak met bodemloosheid tot gevolg.

Ook bij lesbische koppels zijn er volgens mij risico's, omdat in het separatie-individueelproces, dit is het geleidelijk aan in eigen tempo loskomen van de moeder, een vaderfiguur van belang is. Een moeder keert het kind meer naar binnen ; een vader keert het kind meer naar buiten en daarom heeft het kind voor de ontwikkeling van zijn identiteit een vader en moeder nodig. Een afwezige vader of moeder is nadelig voor zowel zonen als dochters.

Zijn holebikoppels dan niet normaal ? Ik merk bij holebikoppels altijd een sterk defensief gedrag als hun functioneren in vraag gesteld wordt. Ik vermoed dat dit te maken heeft met hun geschiedenis als groep ; de morele verwerping van homoseksualiteit heeft hen lang in het verdomhoekje geplaatst. Homoseksualiteit is naar mijn gevoel geen moreel probleem. Holebi's zijn niet 'zondig', maar het is, in het licht van de voortplanting van de menselijke soort, ook niet natuurlijk.

Ik weet wel dat we een samenleving gecreëerd hebben waarin het aspect van het hebben van kinderen verloren is gegaan en misschien ook niet meer zo geldig is, gezien de overbevolking van de wereld. Mijn bedenking is, dat wat wij nu proberen te doen is de evolutie van miljoenen jaren, een evolutie die in ons lichaam en in onze psyche zit opgeslagen, te ontkennen. In onze biologie en psychologie als mens zit opgeslagen dat wij verwekt worden

door een vader en moeder en dat wij door die vader en moeder opgevoed worden.

Discrimineer ik als ik holebi's dit recht op adoptie ontzeg? Dat kan zo gesteld worden, maar wat is er mis met discriminatie? Ik weet dat het een maatschappelijk taboe is, dat ongelijkheid moeilijk bespreekbaar is. Discrimineren is onderscheid maken en dit is positief, de eigenheid van de ander wordt erdoor erkend. Door onderscheid te maken tussen kinderen en hun anders zijn te respecteren, krijgen kinderen juist kansen om zich te ontwikkelen naar hun eigen mogelijkheden. Ook volwassenen moeten kunnen leven naar hun eigen mogelijkheden en beperkingen. Zeggen dat we allemaal gelijk zijn is een utopie en is ongewenst. We zijn allemaal anders en daarin moeten we onderscheid durven maken. Alles wat mensen willen en niet kunnen hebben vanuit hun beperkingen, moet toch niet gecompenseerd worden, op grond van een vermeend recht?

Wat als de vrijheid van de een de vrijheid van de ander belemmert? En wat als die ander een afhankelijk, weerloos wezentje is dat echter zeer bewust en sensitief is? Dat is pas negatieve discriminatie, en zelfs meer dan dat: het kind wordt opgeofferd aan de vermeende rechten en wensen van de volwassenen. We kunnen ons zelfs afvragen of deze wensen zo stringent zijn. Zit achter de vraag van de homo's niet vaak, bewust of onbewust de drang naar gelijkheid aan de hetero's? Of moeten ze hun normaliteit hiermee bewijzen? De overheid mag niet klakkeloos meegaan in een maatschappelijk verschijnsel zonder ernstige toetsing van de gevolgen voor het individu op langere termijn, maar ook voor de toekomst van een gezonde maatschappij. Kinderen zijn reeds zeer kwetsbaar in onze samenleving. We mogen geen extra risico's voor hen creëren.

In een samenleving die het meest haalbare vooropstelt en die meer en meer vervreemd raakt van de meest wezenlijke menselijke waarden, namelijk de integrale ontwikkeling van elke persoon, moet de overheid grenzen stellen aan individuele wensen die met deze menselijke waarden in strijd zijn. Hier komen we op het punt van de tegenstelling tussen kinderwens en kinderrecht.

Dit adoptievoorstel brengt een discussie op gang over het recht op een kind. We weten dat het recht op een kind juridisch niet bestaat. Ieder mens is vanaf zijn geboorte drager van rechten (rechtssubject) en geen voorwerp van rechten (rechtsobject). Het gaat dus over een wens en niet over een recht. Dit werpt een ander licht op de zaak. In de kinder-

wens spelen de volgende bewuste en onbewuste motieven een rol: maatschappelijk trends als de roep van demografen om meer kinderen en de financiële voordelen voor de ouders; familiale motieven als de wens van de eigen ouders om grootouder te worden; relationele motieven, waarbij het kind de ouderlijke relatie moet bevestigen, opvullen, verzoenen of compenseren; persoonlijke onbewuste motieven, met name een symbiotisch verlangen bij de ouders vervullen, waarbij men zich één wil voelen met het kind en het eigen vroegkinderlijke gemis opvullen, evenals een narcistisch verlangen, waarbij het kind waarde moet toevoegen aan de ouders. We zien deze discussie ook terug in de reproductieve geneeskunde: ouders eisen IVF-behandelingen op omdat ze recht hebben op een kind. De geneeskunde moet hun dat kind dan ook geven en mag geen voorwaarden of eisen stellen. Die geneeskunde verdient daar overigens goed geld mee.

Het kind heeft recht op bekwame en liefdevolle ouders, maar ouders hebben geen recht op een kind. Dit geldt overigens ook voor heterokoppels. Wie vertaalt de rechten van het stemloze kind? De uitspraak van bepaalde deskundigen dat het psychologisch wel kan, maar dat er nog geen maatschappelijke steun voor is, is voor mij irrelevant. Dit heeft meer met morele verontwaardiging te maken dan met de kern van de zaak: het belang van het kind.

Indien de regeling er toch komt – wat ik niet verwacht – dan hoop ik dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen lesbiennes en homo's. Deze laatste zouden geen jonge kinderen mogen toegewezen krijgen, kinderen beneden de drie jaar. Ik nodig homokoppels uit zich de vraag te stellen of ze een kind willen beschadigen in zijn vroegste ontwikkeling om aan hun eigen kinderwens en aan hun gelijkheidsstreven te voldoen.

Inzake de kinderrechten, is de adoptiewetgeving in 1969 fundamenteel gewijzigd. Nadat lange tijd nageslacht en erfgenaam centraal stonden, kiest de wetgever vanaf 1969 voor het belang van het kind en niet langer voor het belang van de adoptieouders. Men gaat op zoek naar ouders voor het kind en niet omgekeerd. Maar nu hebben ouders een kind nodig, dus het belang van de ouders gaat weer primeren. Zij willen, eisen een kind, maar waarom? Het gaat niet meer zozeer om kinderen in nood. Men creëert noodlijdende kinderen om de kinderwens in vervulling te zien gaan. Op dit punt zie ik geen wezenlijk verschil tussen hetero- en holebikoppels.

Het VN-verdrag inzake de rechten van het kind zegt dat er waarborgen moeten zijn opdat bij interlandelijke adoptie ongepast financieel gewin geen rol speelt, met andere woorden de noden van het kind moeten centraal staan. En verder is het prioritair dat alle mogelijkheden worden nagetrokken om over te gaan tot adoptie in het land van herkomst. We moeten landen door ontwikkelingshulp helpen voorkomen dat noodkinderen ontstaan. Ten slotte is de vraag naar kinderen vele malen groter dan het aanbod, hetgeen volgens mij aangeeft dat er eerder sprake is van een vervulling van een kinderwens bij adoptie-ouders, dan van het lenigen van de nood bij kinderen.

Is mijn nadruk op de verbinding tussen biologisch en psychologisch ouderschap achterhaald? Neen, juist helemaal niet. De nieuwste bevindingen uit de celbiologie, uit de neurowetenschappen en uit de prenatale psychologie geven een heel nieuw beeld over de ontwikkeling van de foetus. Daarmee verandert ook het beeld van de baby. Een foetus blijkt zeer sensitief, zeer actief en zeer communicatief. Een foetus heeft vormen van geheugen. Een foetus gaat een relatie aan, leeft niet alleen in het lichaam van zijn moeder, maar ook in haar psyche en met name in haar onbewuste. Een foetus verlangt naar een veilige hechting, waarin de bevestiging van zijn bestaan centraal staat. Uit het werk van celbioloog Bruce Lipton blijkt dat wij vanaf de verwekking een vorm van bewustzijn bezitten, gebaseerd op het cellulair geheugen. De hersenstam en het limbisch systeem vormen een lichaamsgeheugen, waar zeer vroege prenatale, perinatale en vroegkinderlijke ervaringen in opgeslagen zitten. Wat mensen vaak als het geheugen beschouwen is het expliciete cortex geheugen dat werkt vanaf de leeftijd van ongeveer twee jaar.

Ter onderbouwing van mijn betoog wil ik nogmaals het accent leggen op het prenatale en vroegste leven van het kind. Er bestaat een prenatale hechting en deze relatie wordt na de geboorte doorgezet. De prenatale psychologie heeft de laatste twee decennia een geweldige ontwikkeling doorgemaakt. Thans zijn er voldoende empirische en klinische aanwijzingen die de stelling rechtvaardigen dat hechting, als affectieve band, zich prenataal ontwikkelt. Deze ontwikkeling vindt plaats in relatie tot het lichaam en de psyche van de moeder, waarin het kind groeit. Ook uit dierexperimenteel onderzoek blijkt dat hechting een prenatale basis heeft. Ook de celbiologie is tot de ontdekking gekomen dat de prenatale psyche bestaat. Daarmee is niet alleen gezegd dat hechtingsrelaties zich vroeg vormen, maar ook dat de meest primaire hechtingsrelatie die met de biologische moeder is.

Het prenatale en jonge kind leeft in symbiose met de moeder. Het onderbreken daarvan na de geboorte kan en zal leiden tot hechtingsstoornissen, die zelfs zeer ernstig kunnen zijn, want de baby blijft nog ongeveer zeven tot acht maanden in deze symbiose met zijn moeder. De hechtingservaringen met de moeder vormen de basis voor de ontwikkeling van een gezonde persoonlijkheid op basis van veiligheid die zelfvertrouwen schenkt. Allerlei symptomen, zoals depressie, ADHD, autisme, grenzeloos gedrag, psychosomatische ziekten, contactgestoornis, agressief en zelfs crimineel gedrag kunnen hun basis vinden in vroege hechtingsstoornissen. In de symbiotische fase is de moeder dus de hoofdfiguur voor het kind. Na deze fase speelt de vader wel een belangrijke rol in het separatie-individuatieproces: in het loskomen van de moeder is de vader een belangrijke schakel. Ontbreekt bij homokoppels de moeder als veilige hechtingsfiguur, bij lesbische koppels ontbreekt de vader als eerste contact naar de buitenwereld.

Het is niet omdat in heterorelaties de kwaliteit van het ouderschap achteruitgaat, dat we daarom het kind met het badwater moeten weggooien. Ideaal gezien lijkt mij een heterokoppel, waarin beide ouders zich affectief engageren vanaf de verwekking nog altijd de beste voorwaarde voor een gezonde persoonsontwikkeling.

De heer Felix Strackx, waarnemend voorzitter: Voelt een foetus of hij gewenst is of niet?

Mevrouw Gaby Stroecken: Jawel. Een foetus voelt dat hij in de baarmoeder van een draagmoeder zit. De foetus voelt dat de moeder zich niet aan hem hecht omdat zij zich voorbereidt om het kind af te staan. Dat is onderzocht.

De heer Jan Roegiers: Mevrouw Stroecken heeft het over de affectieve ontwikkeling, hechting, ont-hechting enzovoort. Ik heb de indruk dat we haar hadden kunnen uitnodigen op een hoorzitting over adoptie in het algemeen, terwijl wij het hier hebben over adoptie door holebi-koppels. Wij willen de federale regering vragen een regeling te treffen voor adoptie door koppels van hetzelfde geslacht.

Waarom maken noch het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, noch het Verdrag van Den Haag gewag van uw overwegingen of van het ideale opvoedingsmilieu?

Mevrouw Gaby Stroecken: Als ik straks onder de tram spring, zal u dat dan ook doen?

De heer Jan Roegiers : Ik snap niet waarom u deze vraag stelt. Ik heb als politicus geleerd niet te antwoorden op hypothetische vragen.

Mevrouw Gaby Stroecken : Het is niet omdat Nederland geen rekening houdt met het kind, dat wij dat evenmin hoeven te doen. We mogen ons niet verschuilen achter een ander land, want er zijn nogal wat landen die wel rekening houden met het kind. Nederland is dus geen argument om het hier ook mogelijk te maken. Het argument dat de adoptiewet binnenkort wordt goedgekeurd is dat evenmin. Ook in de politiek moeten we blijven vragen stellen over alles wat we al gedaan hebben.

Wie goed geluisterd heeft, moet iets gevonden hebben in mijn uiteenzetting. Mijn betoog was nodig om te komen tot de essentie : het affectieve belang van het jongste kind. Dat geldt zeker voor holebi-koppels die geen kind kunnen verwekken.

De heer Jan Roegiers : Dat geldt toch voor elke adoptie ?

Mevrouw Gaby Stroecken : Maar nog meer voor holebi-paren : omdat zij geen kinderen kunnen verwekken spreken zij iemand anders aan om hun ouderwens te vervullen.

De heer Jan Roegiers : Nu hebt u het over het draagmoederschap. In uw betoog twijfelt u echter aan adoptie in het algemeen.

Mevrouw Gaby Stroecken : Ik verdedig hier het belang van het sprakeloze kind, dat niet kan praten en voor wie politici geen aandacht hebben omdat het geen stemrecht heeft. De politiek behandelt het kind heel stiefmoederlijk. In dit voorstel van resolutie vind ik niets terug over het kind. Men heeft het alleen over het belang van het kind, maar daar bedoelt in de eerste plaats het juridische belang mee. Van zijn affectieve belang is geen sprake.

Ik aanvaard dat een en ander geregeld dient te worden, maar een nieuwe regeling mag er niet toe leiden dat de deur nog meer wordt opengezet. Mijn betoog bevat veel nieuwe zaken waarover nagedacht dient te worden. De regelgeving voor holebi's zal gebaseerd zijn op de nieuwe adoptiewet die de poort daarvoor open zet. Op veel vlakken is er geen verschil tussen holebi's en hetero's.

De heer Jan Roegiers : Dat wou ik net duidelijk maken.

Mevrouw Gaby Stroecken : Waar er wel een verschil is tussen holebi's en hetero's, moeten we ons

afvragen of we nog verder kunnen gaan. Uit talrijke onderzoeken blijkt met hoeveel problemen kinderen uit eenoudergezinnen geconfronteerd worden. Waarom zouden we kinderen nog toewijzen aan eenoudergezinnen ? Zo zetten we een achterpoort open die holebi-paren ooit het recht op kinderen zal schenken. Als holebi's als individu een kind kunnen adopteren, kunnen ze dat net zo goed als koppel.

De heer Jan Roegiers : Dat kan vandaag al.

Mevrouw Gaby Stroecken : Dat vind ik erg voor het kind. Ik vind het jammer dat we het kind al zoveel tekort doen. Vooraleer een nieuw wetsvoorstel wordt ingediend, moeten we ons misschien eens afvragen of we al geen stap te ver hebben gezet. Bestaande situaties moeten geregeld worden, maar niet alles. Ik denk bijvoorbeeld aan vrouwen die hun man verlaten om met een vrouw te gaan samenwonen. Die kinderen hebben meestal nog een vader. Er hoeft dus helemaal niets geregeld te worden. Wat men nu probeert te regelen, is niet in het belang van het prenatale en jongste kind. Hoeveel onthechte kinderen zijn er al niet die een bodeloos bestaan leiden ? We mogen dat risico toch niet verhogen.

De heer Jan Roegiers : Voor alle duidelijkheid : ik denk dat we stap per stap zetten. De federale wetgeving is goedgekeurd. Wij behandelen nu het Vlaamse onderdeel. De volgende stap is adoptie door koppels van hetzelfde geslacht.

Mevrouw Gaby Stroecken : U bent een perfecte politicus.

De heer Jan Roegiers : Ik vind dat een verdedigbare manier van werken.

U stelt dat u de rechten van het kind verdedigt, maar het belangrijkste document ter zake, het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind bepaalt nergens dat adoptie een slechte zaak is. Het verdrag spreekt zich evenmin uit over adoptie door koppels van hetzelfde geslacht, noch over de ideale opvoedingssituatie.

Ik blijf ten slotte met uw uitspraak zitten dat holebi's tegennatuurlijk zijn gezien de voortplanting.

Mevrouw Gaby Stroecken : Van de indieners van dit voorstel had ik eigenlijk niet beter verwacht. Ze luisteren zoals veel politici met hun oren, maar niet met hun hart. De indieners staan achter hun tekst en leggen alle beweringen waardoor ze zich niet

gesteund voelen, naast zich neer. Ik hoop dat er wel mensen zijn die er iets aan over houden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : U gaat uit van het standpunt van het kind. Elk kind heeft recht op een gezin. Maar wat met kinderen van wie de ouders overleden zijn ? Wat met nieuw samengestelde gezinnen ? Wat met kinderen die opgroeien in een holebig gezin met juridisch gezien maar één ouder ? Het probleem is vaak dat de samenleving de affectieve waarde niet erkent. Hoe ziet u het recht op een gezinsleven van die kinderen precies ?

Mevrouw Gaby Stroecken : Kinderen jonger dan drie jaar mogen we niet aan twee mannen toevertrouwen omdat ze een moeder nodig hebben. Eenmaal een kind de lagereschoolleeftijd heeft bereikt, mag het wel aan een homokoppel toegewezen worden.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Is het geen illusie dat kinderen opgroeien in een gezin ? Ik denk dat u er te stellig van overtuigd bent dat we een kind niet aan twee mannen mogen toevertrouwen.

Mevrouw Gaby Stroecken : Mijn betoog over de vroege hechting is duidelijk geweest. De manier waarop een kind in de baarmoeder groeit, is dezelfde als die van 50 of 100 jaar geleden. De vraag is of het in het belang van het kind is dat de maatschappij zo verandert. Zijn we het kind niet vergeten ? Er loopt heel wat fout met kinderen. De cijfers van het aantal zelfmoordneigingen en depressies bij kinderen stijgen. Wij – ook de politici – blijven maar zeggen dat het allemaal goed is en dat er goede wetten zijn gemaakt. In debatten komt het jongste kind nooit aan bod. Dat kind heeft zijn rechten. Als u ervoor openstaat, lees dan wat ik erover heb geschreven. Kinderen die nu verwekt en geboren worden, zijn kinderen van alle tijden met dezelfde behoeften, rechten en gevoelens. De vraag is of we hen honoreren. Vaak zien we pas dat er iets met het kind aan de hand is, als het fout loopt en dan moet de maatschappij ervoor zorgen dat er gevangenissen en psychiatrische inrichtingen worden bijgebouwd.

De voorzitter : Ik bedank de sprekers voor hun gewaardeerde bijdrage.

De verslaggever,

Erna VAN WAUWE

De voorzitter,

Koen HELSEN